

Future images Ukraine

Strategic insights by
Swedish and Ukrainian architects for
a democratic sustainable rebuilding

Образи майбутнього України

Стратегічний Погляд від
Архітекторів України та Швеції на
демократичну та сталу відбудову

Future Images for Ukraine Образи майбутнього України

Strategic Insights by Swedish and Ukrainian
Architects for a democratic sustainable
rebuilding

Стратегічний Погляд від Архітекторів
України та Швеції на демократичну
та сталу відбудову

Editors: Pehr Mikael Sällström, Olena Oliynyk, Pavlo Nagorny, Oleksandr Bouryak, and Christer Larsson

Редколегія: Пер Мікаель Сельстром, Олена Олійник, Павло Нагорний, Олександр Буряк, Крістер Ларсон

FOREWORD

This report presents six strategic insights about the conditions for building Ukraine back better.

The project “Future Images for Ukraine” has become a platform for architects representing the professional architectural associations of Ukraine and Sweden to discuss how they can collaborate to meet the needs of Ukraine.

We conclude that there is strong popular support for strengthening the identity of Ukraine as a sustainable European democracy with its own characteristic identity. Architects in Sweden and Ukraine are committed to collaborate in a mutual process of knowledge exchange on sustainable planning and architecture with heritage, resource efficiency and public participation in planning and design on all levels of government: national, regional and local. We realize that this will also require the development of a methodology for mutual learning, access to open data and a reorganization of the practice with pilot projects in local communities to improve the local capacity to coordinate spatial planning for recovery. We see this as an exciting opportunity to meet our common future together through a better understanding of sustainability in conditions of crises.

ПЕРЕДМОВА

У цьому звіті представлено шість стратегічних думок про умови відновлення України.

Проєкт «Образи майбутнього України» став платформою для архітекторів, які представляють професійні архітектурні асоціації України та Швеції, щоб обговорити, як вони можуть співпрацювати для задоволення потреб України.

Ми робимо висновок, що існує сильна підтримка населення для зміцнення ідентичності України як сталої європейської демократії з власною характерною ідентичністю. Архітектори в Швеції та Україні зобов'язуються співпрацювати у взаємному процесі обміну знаннями щодо сталого планування та архітектури зі спадщиною, ефективного використання ресурсів та участі громадськості в плануванні та проєктуванні на всіх рівнях управління: національному, регіональному та місцевому. Ми розуміємо, що це також вимагатиме розробки методології для спільного навчання, доступу до відкритих даних і реорганізації практики з пілотними проєктами в місцевих громадах для покращення місцевої спроможності координувати просторове планування для відновлення. Ми бачимо це як захоплюючу можливість зустріти наше спільне майбутнє разом через краще розуміння стійкості в умовах кризи.

This constitutes a strong initial framework for developing collaboration between Ukraine and Sweden as well as other countries.

Це є міцною початковою основою для розвитку співпраці між Україною та Швецією, а також іншими країнами.

City of Stockholm, September 30, 2023

м. Стокгольм, 30 вересня 2023 р.

Oleksandr Chyzhevskiy, President NUAU

Олександр Чижевський, Президент НСАУ

Emina Kovacic, President Architects Sweden

Еміна Ковачич, Голова Спілки архітекторів Швеції

CONTENT

FOREWORD.....	2
CONTENT.....	4
THE PROJECT «FUTURE IMAGES FOR UKRAINE».....	5
BACKGROUND	11
STRATEGIC INSIGHTS FOR THE FUTURE OF UKRAINE.....	14
(1) Sustainable and democratic rebuilding	14
(2) Architectural identity and memorialization of public space	18
(3) Reconfiguring national and regional territorial functionality.....	25
(4) Local level capacity to coordinate recovery.....	28
(5) Methodology for mutual learning and formation of data	31
(6) Organization of the practice	34
ACKNOWLEDGMENTS	38
REFERENCES	42

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	2
ЗМІСТ	4
ПРОЄКТ «ОБРАЗИ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ».....	5
ПЕРЕДУМОВИ ПРОЄКТУ.....	11
СТРАТЕГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ.....	14
(1) Стала демократична відбудова.....	14
(2) Архітектурна ідентичність і меморіалізація громадського простору	18
(3) Перевпорядкування національної та регіональної території.....	25
(4) Місцева спроможність координувати відновлення	28
(5) Методологія взаємного навчання та формування даних	31
(6) Організація практичних дій	34
ПОДЯКА	38
СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ.....	42

THE PROJECT “FUTURE IMAGES FOR UKRAINE”

The project “Future Images for Ukraine” establishes a platform for multilateral exchange of knowledge, experience and visions of the future between the architects in Ukraine, Sweden and Europe at large.

The project is one of several similar European initiatives promoting holistic physical planning during the war for a swift post-war recovery. It testifies to the commitment of the Architects Sweden to support Ukraine and European democracy through rendering aid to the architectural profession in Ukraine.

“Future Images for Ukraine” developed from an initiative by Architects Sweden to support architects from and in Ukraine after the Russian invasion on February 24, 2022. The project was enabled by a generous funding from the Swedish Institute (Svenska Institutet) from June 2022 until November 2023. The project evolved into a partnership between Architects Sweden and the National Union of Architects of Ukraine (NUAU). It has been managed with the support of the National Architect of Sweden Helena Bjarnegård at the Boverket, the Swedish National Board of Housing, Building and Planning; the National Heritage Board (RAÄ), the ArkDes Swedish National Centre for Architecture and Design, the City of Gothenburg, the Färgfabriken

ПРОЄКТ «ОБРАЗИ МАЙБУТЬОГО УКРАЇНИ»

Проект “Образи майбутнього України” створює платформу для обміну знаннями, досвідом та ідеями про майбутнє між архітекторами України, Швеції та Європи в цілому.

Цей проєкт є одним із кількох аналогічних європейських ініціатив, спрямованих на просування цілісного фізичного планування під час війни заради швидкого повоєнного відновлення. Він є свідченням відданої підтримки, яку Асоціація архітекторів Швеції надає Україні та європейській демократії, допомагаючи архітекторам України.

“Образи майбутнього України” – була розроблена з ініціативи Спілки архітекторів Швеції, спрямована на підтримку архітекторів з України та в Україні після російського вторгнення 24 лютого 2022 р. Проєкт співфінансується Шведським інститутом [Svenska Institutet] з червня 2022 року до листопада 2023 року. Проєкт переріс у партнерство між Спілкою архітекторів Швеції та Національною спілкою архітекторів України (НСАУ). Управління проєктом здійснювалося за підтримки Національного архітектора Швеції у Національному комітеті з питань житла, будівництва та планування [Boverket] Гелени Бьярнегорд, Ради національної спадщини (RAÄ), Шведського центру архітектури та дизайну “ArkDes”, міста

foundation and exhibition space for contemporary art and architecture, and the pan-European Federation for Cultural Heritage "Europa Nostra" through its chapters in Sweden and in Ukraine. The seminars also attracted some other key actors in the field, including the Swedish Civil Contingencies Agency (MSB), the Swedish Association of Local Authorities and Regions (SALAR) and the County Board of Västra Götaland.

This summary of the project presents the professional voice of the architects of Ukraine and Sweden as it appeared in the open space for reflection, the "Ukraine Work Space" moderated by Architects Sweden [Sveriges Arkitekter] from June 2022 until November 2023. This was a series of four networking events with seminars, workshops and exhibitions discussing housing, heritage, transformation and sustainability with those architects from Ukraine and Sweden that responded to the invitation. (Fig. 1)

The events have been instrumental for fact finding and eliciting strategic insights that can guide Ukraine's rebuilding and its collaboration with Sweden and other countries. They have shed light on a series of unique facts and formulated strategic insights about the situation and resources for rebuilding Ukraine, which are summarized in this report. They have

Гетеборг, фонду та виставкового простору сучасного мистецтва «Färgfabriken» та відділень загальноєвропейської федерації культурної спадщини «Europa Nostra» у Швеції та в Україні. Проведені семінари також дозволили залучити деякі інші ключові спеціалізовані організації, зокрема Шведське агентство цивільних надзвичайних ситуацій (MSB), Шведську асоціацію місцевих органів влади та регіонів (SALAR) та Раду лену Вестра-Йоталанд.

У цьому стислому викладі проєкту, модераторами якого виступили представники Спілки архітекторів Швеції [Sveriges Arkitekter], лунає професійна думка архітекторів України та Швеції, як це відображалося у відкритому просторі для роздумів, «Робочий простір України» з червня 2022 року до листопада 2023 року. Це була серія з чотирьох заходів із семінарами, практичними заняттями та виставками на теми житла, спадщини, трансформації та сталого розвитку, спрямованих на встановлення контакту та обмін досвідом між архітекторами України та Швеції, що відповіли на запрошення (Зобр. 1).

Події відіграли важливу роль у виявленні фактів і визначенні стратегічних ідей, які можуть спрямувати відбудову України та її співпрацю зі Швецією та іншими країнами. Вони пролили світло на низку унікальних фактів і сформулювали стратегічні погляди на ситуацію та ресурси для відбудови України, підсумовані в цьому звіті. Вони

provided valuable insights into the core concerns of the architects in Ukraine and their informed visions of how, where and what to rebuild. They have given valuable clues to how local conditions and heritage can be used as the foundation for a new architecture.

Fig. 1. Workshop in the Ukraine Work Space at Färgfabriken with professor Christer Larsson (foreground). Photo: P.M. Sällström 2023.03.22

Зобр. 1 Семінар в Робочому просторі України у художній галереї Färgfabriken з професором Крістером Ларссоном (на передньому плані). Фото: П.М. Селлстрем 22.03.2023 р

“Ukraine Recovery Plan” proposed by its government at the Ukraine Recovery Conference in Lugano, Switzerland, in July 2022, states that Ukraine will “build back better” and align with the European values of democracy and sustainability. The project “Future Images for Ukraine” testifies to how strongly this policy resonates with the architects and urban planners in Ukraine. Their work combines a strong technical bias with imaginative reflection, generating

надали цінну інформацію про основні проблеми архітекторів в Україні та їхні обґрунтовані бачення того, як, де та що відновлювати. Вони дали цінні ключі до того, як місцеві умови та спадщину можна використовувати як основу для нової архітектури.

“План відновлення України”, представлений на Міжнародній конференції з питань відновлення України, яка відбулась в м. Лугано (Швейцарія) в липні 2022 р., передбачає відбудову «кращого, ніж було» та відповідність європейським цінностям демократії та сталого розвитку. Проєкт «Образи майбутнього України» свідчить про те, який резонанс цей політичний курс має серед архітекторів та урбаністів України. Їхня робота поєднує технічну специфіку з різними способами уявного рефлексивного мислення та спрямована на перебудову країни демократичними та сталими методами.

Семінари свідчать про те, що планування демократичної сталої відбудови є спільною проблемою і що воно має ґрунтуватися на розмежуванні між короткостроковою, середньостроковою та довгостроковою перспективою.

Основний внесок шведської сторони в дискусію протягом семінарів полягає у наголошенні на обов’язку архітекторів знаходити баланс між турботою про клімат та іншими інтересами, а також на

project ideas for democratic and sustainable rebuilding.

The seminars testify to that planning for democratic sustainable rebuilding is a shared concern and that this must be grounded on a differentiation between the short-, mid-, and long-term.

The main contribution to the seminars from the Swedish side was to foreground the responsibility of architects to balance climate change concerns with other interests. It also demonstrated the importance of strategic planning for sustainable development, including the support of urban biodiversity, reuse of old buildings and careful calculation of the climate to guide alternative architectural designs and to promote the significance of the quality of public space. We have also learnt that the Swedish model of the planning monopoly exercised by the municipal government, combined with the principle of coordination between public and private initiatives and an ongoing dialogue between the local, regional and national levels, can be an inspiration for the reform of the planning system underway in Ukraine. The Swedish model also reveals the advantages of balancing the governmental, economic, professional, and public interests in decision-making and its key role in successful rebuilding, allowing all these actors to find constructive ways to collaborate.

важливості стратегічного планування для спрямування сталого розвитку, що передбачає підтримання біорізноманіття в містах, повторне використання старих будівель та ретельний розрахунок впливу на клімат з боку різних альтернативних архітектурних проєктів. Ми також з'ясували, що шведська модель монополії на планування, яку має місцевий уряд, в поєднанні з принципом координації між громадськими та приватними ініціативами та постійним діалогом між місцевим, регіональним та національним рівнями може стати джерелом натхнення для реформи системи планування, яка наразі триває в Україні. Шведська модель також вказує на переваги забезпечення балансу між інтересами держави, підприємців, професійної спільноти та громади в процесі прийняття рішень. Для успіху відбудови надзвичайно важливо, щоб усі ці учасники змогли знайти конструктивні шляхи співпраці. Також досвід Швеції демонструє, що реконструкція може ґрунтуватися на турботі про пам'ять людей, дбайливому повторному використанні існуючих ресурсів та чіткій політичній меті стати стабільною та демократичною державою-членом Європейського Союзу. Проте проєкт також демонструє, що умовою для цього є забезпечення доступу місцевої громади до процесів архітектурного планування та наявності в неї достатнього потенціалу для координації відбудови. Передовий досвід Швеції демонструє, як реконструкція може базуватися на турботі про пам'ять людей, дбайливому повторному використанні існуючих

The Swedish best practices demonstrate how reconstruction can be based on caring about the people's memories, careful reuse of existing resources, and the explicit political objective to become a sustainable and democratic member state of the European Union. The project further shows that it is such work depends on the community having access to architectural competency and sufficient capacity to coordinate the rebuilding at the local level.

The strategic insights that are presented in this report are the result of the discussion in the editorial board of the results of the four seminars. The editorial board is indebted to contributions by the participants to these insights with their rich knowledge about architecture and planning in Ukraine and Sweden. (Fig. 2)

They envisage potential bilateral exchanges between professional architects of Ukraine and Sweden and follows the principles set up by the Architects Council of Europe (ACE) to aid the architects in Ukraine: support sustainable redevelopment with fairness and tailor-made solutions through co-creation with Ukrainian colleagues.

The strategic insights from the Project will inform further collaboration in various fields, including competency development, architectural competitions,

ресурсів і чіткій політичній меті стати стабільною та демократичною державою-членом Європейського Союзу. Крім того, проєкт показує, що саме така робота залежить від того, чи громада має доступ до архітектурної компетентності та достатній потенціал для координації реконструкції на місцевому рівні.

Стратегічні ідеї, представлені в цьому звіті, є результатом обговорення в редакційній колегії результатів чотирьох семінарів. Редакційна колегія вдячна учасникам за внесок у ці ідеї завдяки їхнім багатим знанням про архітектуру та планування в Україні та Швеції. (Зобр. 2)

Проєкт передбачає двосторонні обміни між професійними архітекторами України та Швеції та відбиває принципи, встановлені Радою архітекторів Європи (ACE) для надання підтримки архітекторам України: сприяння сталій реконструкції на основі справедливості та пошуку індивідуальних рішень шляхом спів-творчості з українськими колегами.

Стратегічні ідеї, отримані в результаті обміну знаннями, стануть основою для подальшої співпраці в різних сферах, зокрема, розвитку потенціалу, організації та проведенні архітектурних конкурсів, розробки методології планування із залученням громадськості, застосування цифрових методів планування, реконструкції спадщини

participatory design methodology, digital planning methods, heritage reconstruction and reuse of material resources.

The strategic insights and the specific knowledge shared by the project participants are presented in a full report of all the presentations and discussions and is also presented with an immersive exhibition on the Architects Sweden website.

The editorial board

Pehr Mikael Sällström, Olena Oliynyk, Pavlo Nagorny, Christer Larsson and Oleksandr Bouryak.

та повторного використання наявних ресурсів.

Стратегічні висновки та знання, котрими учасники проекту поділились під час семінарів, представлені нижче в цьому стислому звіті про конференцію, в книзі, виданої за її матеріалами, а також вони розглянуті на веб-сайті Спілки архітекторів Швеції.

Редакційна колегія

Пер Мікаель Сельстром, Олена Олійник, Павло Нагорний, Крістер Ларсон, та Олександр Буряк

Fig. 2. The workshop at the office of urban planning at the City of Gothenburg, vice city architect Simon Wallqvist speaking. Photo: P.M. Sällström 2023.06.02

Зобр. 2. Семінар в офісі міського планування міста Гетеборг, виступає віце-архітектор міста Сімон. Валл-квіст. Фото: П.М. Сельстрьом 2023.06.02

BACKGROUND

The Project has exposed the unimaginable terror waged by Russia on the people of Ukraine, the monumental destruction of civilian infrastructure and cultural heritage and the displacement of more than 10 million people. The atrocities are still going on. One way to represent the destruction is to focus on the ruined cultural heritage. Such research focus reveals that the destruction is concentrated in the northern and eastern parts of Ukraine bordering on Russia and Belarus and especially in the Kharkiv and the Donetsk regions (Fig. 3).

ПЕРЕДУМОВИ ПРОЄКТУ

Проект засвідчує нелюдський терор, який Росія чинить щодо народу України. Його наслідки – масштабні руйнування цивільної інфраструктури та культурної спадщини та вимушене переміщення понад 10 мільйонів осіб. Цей терор наразі не припиняється. Розміри руйнування можна представити, зокрема, зосередивши увагу на нищенні культурної спадщини. Обраний ракурс дослідження демонструє, що руйнування зосереджені у північній та східній частинах України, які межують з Росією та Білоруссю, і особливо в Харківській та Донецькій областях (Зобр. 3).

Fig. 3. Distribution of cultural heritage monuments affected by the Russian aggression as of August 2022. Image copyright: Maryna Semenchenko 2022.

Зобр. 3. Розподіл об'єктів культурної спадщини, які постраждали від російської агресії, станом на серпень 2022 р. Зображення Марина Семенченко 2022 р.

The images of burning public and residential buildings with their guts torn out by missiles and shelling have become the symbol of the war. But the destruction is not limited to housing: apart from military targets, it has affected a broad spectrum of infrastructure and civil services like hospitals, libraries, theaters, and schools. The case of the the village of Moschun, a suburb dominated by cottages to the north of Kyiv, can serve as an example of the most typical scenario of destruction beyond the emblematic images of large apartment buildings (Fig. 4).

Символом війни стали фото палаючих громадських і житлових будинків, уражених балістичними ракетами та РСЗО. Проте, руйнування не обмежується житлом: окрім військових цілей, постраждав широкий спектр інфраструктури та цивільних будівель, зокрема лікарень, бібліотек, театрів та шкіл.

Село Мощун, передмістя на північ від Києва, де переважають житлові будинки, є прикладом найбільш типового сценарію руйнування, разом із незабутніми фото зруйнованих висотних житлових будинків (Зобр. 4).

Fig. 4. Air view of the destruction in Lisova st, Moschun. Photo credit: Olena Oliynyk 2022.

Зобр. 4. Аерофотозйомка масштабів руйнувань по вул. Лісовій, с.Мощун. Фото Олени Олійник 2022

Yet, it is the destruction of monuments of cultural heritage that gives the strongest evidence proving that the Russian aggression is not limited by military goals: it aims at complete subjugation of the national identity of Ukraine through total war and acts of terror (Fig. 5).

However, this report does not merely document the destruction; rather, it introduces a framework for thinking about democratic and sustainable rebuilding.

Але саме знищення об'єктів культурної спадщини є найвагомим доказом того, що російська агресія є не лише військовою: вона спрямована на повне упокорення національної ідентичності України шляхом тотальної війни та терористичних дій (Зобр. 5).

Однак мета цієї доповіді – не просто задокументувати руйнування, а запровадити основу для рефлексії про шляхи демократичної та сталої відбудови.

Fig. 5. Statue of Hryhorii Skovoroda which has survived the bombing of the National Literary Memorial Museum, located in a typical classical building in the vicinity of Kharkiv dating back to the 18th century. Photo: Public domain, unknown photographer

Зобр. 5. Пам'ятник Григорію Сковороді, який пережив бомбардування Національного літературно-меморіального музею, розташованого в типовій класичній будівлі XVIII ст. під Харковом. Фото: відкрите джерело, фотограф невідомий

STRATEGIC INSIGHTS FOR THE FUTURE OF UKRAINE

This summary features strategic insights about the needs for a democratic and sustainable rebuilding of Ukraine, discussed in the Project.

(1) Sustainable and democratic rebuilding

During the war, Ukraine has set two clear goals for itself: to become a European democracy and to have a sustainable future. The work of Ukrainian architects during the war-time testifies to the fact that these goals have become their common ground for practical thinking. These goals motivate Ukrainian architects to develop their professional competences and learn more about architectural practice in other European countries, focusing on sustainable construction, sustainable cities, participatory planning and systems for monitoring quality and sustainability.

Even though the focus must be on the immediate needs for shelter and basic services, a strategic understanding must also be developed of how and where reconstruction will be most effective to enable an efficient recovery on the intermediate term while not disabling the longterm construction of a sustainable city.

СТРАТЕГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА МАЙБУТНЄ УКРАЇНИ

Нижче представлені стратегічні висновки про потреби сталого демократичного відновлення України, які обговорюються в рамках Проєкту.

(1) Стала демократична відбудова

Стати європейською демократією та мати стале майбутнє – такі дві цілі викристалізувались в Україні протягом війни. Діяльність українських архітекторів під час війни свідчить про те, що ці цілі створили основу для їхньої практичної роботи. Вони спонукають українських архітекторів до професійного розвитку та викликають у них активний інтерес стосовно досвіду інших європейських країн, зокрема в галузі сталого будівництва, сталих міст, міського планування із залученням громадськості та систем моніторингу якості та сталого розвитку.

Незважаючи на те, що увага має бути зосереджена на безпосередніх потребах у житлі та базових послугах, необхідно також розвинути стратегічне розуміння того, як і де реконструкція буде найбільш ефективною, щоб забезпечити ефективне відновлення в середньостроковій перспективі, не перешкоджаючи довгостроковій побудові сталого міста.

Fig. 6 The vision for 3D-printed infill rebuilding at North Saltivka, Kharkiv, by the architect Kostiantyn Rusiev. Image used by permission of RP Project.

Зобр. 6. Бачення відбудови на Північній Салтівці із застосуванням 3D-друку від архітектора Костянтина Русієва. Зображення використовується з дозволу RP Project.

Sustainable construction implies using technologies that reduce the urban environmental footprint, toxicity, and carbon emissions and promote urban biodiversity. This requires transformation of infrastructure, application of new building technologies and new materials and planning approaches which could integrate them into urban design. Sustainable construction reuses the current built environment and materials mined from destructed buildings. It also requires documentation of the tangible remains of important sites and buildings to assess the extent of their damage, their need for conservation and their potential for reconstruction. Sustainable construction can use timber structures, 3D-printed houses and their elements, smart panels or reuse concrete panels and foundations (Fig. 6).

Sustainable cities require developing climate-friendly smart mobility and bluegreen public spaces that improve the city resilience to climate change and its manifestations: heatwaves, wildfires, torrential rains and storm flooding. At the same time, sustainable cities require bomb shelters and multiple access roads to improve their resilience to hostilities.

Participatory planning is a more democratic approach that requires localized decisions and a communicative practice that include stakeholders and local communities in the planning and design of buildings and cities.

Стале будівництво передбачає використання технологій, котрі зменшують відбиток, який міста лишають на довкіллі, включаючи викиди токсичних речовин, вуглецю та знищення біорізноманіття. Розвиток сталого будівництва вимагає трансформації інфраструктури, запровадження нових будівельних технологій, нових будматеріалів та нових підходів до планування, які уможливають їх інтеграцію в рамках міського проектування. Все це передбачає повторне використання наявного забудованого середовища та матеріалів, отриманих зі зруйнованих будівель. Також стале будівництво вимагає документування матеріальних залишків важливих ділянок та будівель, що дозволяє оцінити збитки, потреби в охороні та потенціал для реконструкції. Серед таких технологій та матеріалів можна згадати використання деревини, 3D-друк будинків та їхніх елементів, застосування розумних панелей або повторне використання бетонних панелей та фундаментів (Зобр. 6).

Сталі міста потребують розвитку сприятливої для клімату розумної мобільності, озеленення громадського простору, що покращує стійкість міст до проявів зміни клімату: аномальної спеки, лісових пожеж, злив та масштабних повенів. Водночас треба пам'ятати про необхідність забезпечення бомбосховищ та численних під'їзних шляхів, які підвищують стійкість міст до наслідків військових дій.

Участь громади в плануванні – це більш демократичний підхід, який вимагає

Monitoring of quality and sustainability implies setting up transparent systems for tracking and assessment of performance indicators of sustainability and architectural quality, including the standard of services. This is a process of monitoring local environmental situation like the quality of air and water, the extent of biodiversity, architectural quality, effective territorial use, and regional and global issues like carbon emissions and use of toxic material.

локальних рішень і комунікативної практики, яка залучає зацікавлені сторони та місцеві громади до планування та проектування будівель і міст.

Моніторинг якості та сталого розвитку передбачає створення прозорих систем для відстеження та оцінки показників ефективності сталого розвитку та якості архітектури, зокрема стандарту якості надання послуг. Такі системи застосовуються для моніторингу місцевих екологічних проблем, щоб запобігти забрудненню повітря та водних ресурсів та зменшенню біорізноманіття, забезпечувати високу архітектурну якість забудови, територіальну функціональність, а також регіональних і глобальних проблем, включаючи карбоновий відбиток та використання токсичних матеріалів.

(2) Architectural identity and memorialization of public space

One of the key concerns expressed by the Project participants was in what way new architecture could channel the ambition of the Ukrainian nation for a sustainable and democratic future.

From the point of view of sustainability, the role of architecture is to enable people to live in a more resource-efficient way, avoiding pollution, and to translate this lifestyle into a local tradition. The knowledge exchange facilitated by the Project indicates that such eco-consciousness has not yet established itself in Ukraine.

The richness and diversity of the cultural heritage and the memories of the people of Ukraine is an important resource for its rebuilding.

The destruction of the built environment can be seen as a trauma, which has both physical and mental and social dimensions.

There is a crucial need to memorialize the traumatic events of the ongoing war as well as of the recent Soviet period in the public space to mediate the process of reconciliation and mental recovery.

(2) Архітектурна ідентичність і меморіалізація громадського простору

Основним питанням для учасників проєкту було те, як нова архітектура може відобразити прагнення української нації до сталого та демократичного майбутнього.

З точки зору сталого розвитку роль архітектури полягає в тому, щоб надати людям можливість більш активно зберігати ресурси та уникати забруднення довкілля у своєму повсякденному житті та перетворити цю практику на місцеву традицію. Обмін інформацією показує, що в Україні така екологічна свідомість ще не сформувалася.

Багатство та різноманітність культурної спадщини та пам'яті народу України є важливим ресурсом для відбудови України.

Руйнування архітектурного середовища можна розглядати не лише як фізичну, але й як психічну та соціальну травму.

Водночас, щоб сприяти процесу примирення та психічного відновлення, травматичні події, які відбуваються зараз, під час війни, що триває, а також які трапились протягом нещодавнього радянського періоду, важливо увічнити в публічному просторі. Цього

This can be done with a strategy for memorialization in which architects collaborate with artists to memorialize collective traumas in the public spaces design (Fig. 7).

можна досягти за допомогою стратегії меморіалізації, коли архітектори у співпраці з художниками працюють над увічненням колективних травм в дизайні громадських просторів (Зобр. 7).

It is also connected to the restoration of monuments that represent the past.

Це також пов'язано з реставрацією пам'яток минулого.

Стратегічно важливий висновок

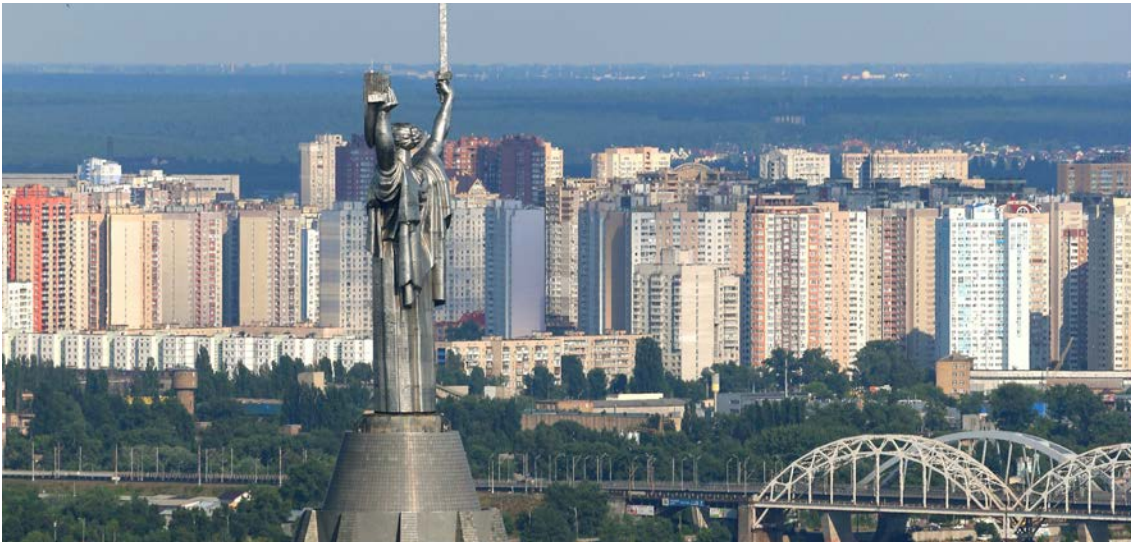
Fig. 7. "There is no such thing as an empty space." An artistic installation, in which Elin Strand Ruin, a Swedish artist and architect, processes the first months of the war experience by Anastasia, who was escaping the bombing in the streets of Lviv. Photo Elin Strand-Ruin May 2022

Зобр. 7. "Свято місце порожнім не буває". Мистецька інсталяція, в якій шведська художниця та архітекторка Елін Странд Руїн опрацювала перші місяці війни Анастасії, котра рятувалася від бомбардувань на вулицях м. Львів. Фото Елін Странд Руїн 2022

A strategically important insight is also provided by the visible effect, which 30 years of neoliberal regime has had on the Kyiv skyline (Fig. 8). Poor architectural and urban quality of this new housing development

унаочнено лінією горизонту м. Київ, яка сформувалась внаслідок 30 років панування неоліберального режиму (Зобр. 8).

Низька архітектурна та містобудівна якість цього нового житла свідчить,

*Fig. 8. A new district in Kyiv: dense high-rise development with little care for public spaces or shared local services.
Photo: public domain*

Зобр. 8. Новий район у м. Київ: щільна висотна забудова ігнорує необхідність публічного простору чи спільних місцевих центрів надання послуг. Фото: відкрите джерело

demonstrates that despite thirty years of independence, Ukraine as a nation has not yet found its ideology, culture or architecture.

Ukraine is characterised by a certain dualism: a growing self-awareness of an independent nation combined with its dependence on entrenched Soviet imperial traditions and close affiliation with Russia. But also the dualism of market economic reform combined with the Soviet centralistic tradition. This has resulted in a specific form of oligarchic capitalism which is on its way to disenfranchise the people and limit their liberties. But the many initiatives during the war also points to that a more democratic approach could emerge after the war if this is promoted actively by new institutions.

що попри тридцять років незалежності Україна як нація ще не знайшла своєї ідеології, культури та архітектури.

Для України характерний певний дуалізм: зростаюче самоусвідомлення незалежної нації в поєднанні з її залежністю від укоріненних радянських імперських традицій і тісної приналежності до Росії. Але також дуалізм ринкових економічних реформ у поєднанні з радянською централістичною традицією. Це призвело до появи специфічної форми олігархічного капіталізму, направлено на позбавлення прав людей і обмеження їхніх свобод. Але численні ініціативи під час війни також вказують на те, що після війни може з'явитися більш демократичний підхід, якщо цьому будуть активно сприяти нові інституції.

Конструювання нової архітектурної

The construction of a new architectural identity will require a re-interpretation of the Soviet legacy that served as the background for local Ukrainian heritage. For example, the Constructivism of the 1920's was also a local Ukrainian invention that connected Ukraine to the international movement and not exclusively to Russia. Later this creative impulse was condemned by the Soviet Union and so several important Constructivist monuments from the period were rebuilt within a monumental classicist style.

This can be exemplified with the multiple transformations of the administration building in Kharkiv, which started as a seat of the Russian Imperial provincial administration, underwent Constructivist transformation to become the Communist party headquarters and was reshaped yet again into an administrative building (Fig. 9, 10, and 11).

ідентичності вимагатиме переосмислення радянської спадщини, яка була тлом для створення місцевої української спадщини. Наприклад, конструктивізм 1920-х років був також локальним українським винаходом, який пов'язував Україну з міжнародним рухом, а не лише з Росією. Пізніше радянська влада засудила цей творчий порив, внаслідок чого кілька важливих пам'яток конструктивізму того періоду були перебудовані в стилі монументального класицизму.

Це можна проілюструвати численними трансформаціями адміністративної споруди в м. Харків, яка з губерньського управління російської імперії перетворилась на конструктивістську штаб-квартиру комуністичної партії, а потім втратила риси конструктивізму та трансформувалась в обласну адміністрацію (Зобр. 9, 10, та 11).

Fig. 9. The administrative building destroyed in Kharkiv. Photo by Oleksandr Bouryak 2022.

Зобр. 9. Зруйнована міська адміністративна будівля в м. Харків. Фото: Олександр Буряк 2022.

*Fig. 10. The northern façade of the two-storey building designed by the architect A.N. Minkus and constructed in Kharkiv in 1900 for the provincial tsarist government and the three-storey extension built by the architect V.V. Velychko in 1914. The author of the graphics: Vira Chypurko.
Source: Constructivism. Kharkiv. <https://constructivism-kharkiv.com/>*

*Зобр. 10. Графічне відображення фасаду будівлі Харківської губернської земської управи. Будівля збудована в 1900 р. за проєктом архітектора А. Н. Мінкуса. У 1914 р. архітектор В.В. Величко прибудував триповерховий корпусом. Авторка графіки: Віра Чипурко.
Джерело: Конструктивізм. Харків. <https://constructivism-kharkiv.com/>*

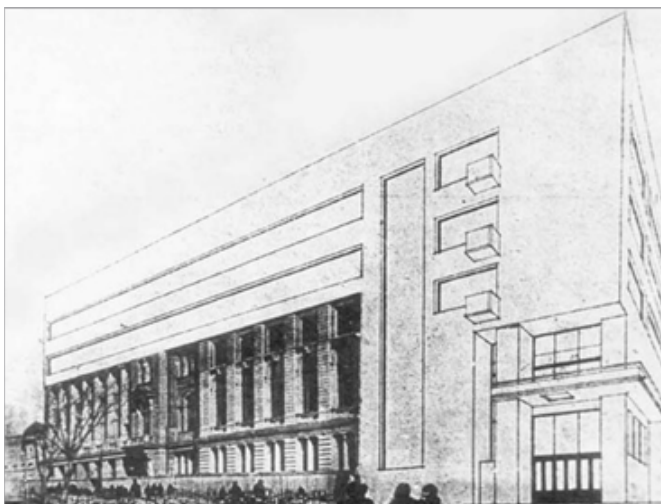

Fig. 11. Project of the Constructivist transformation of the government building in 1929-1932 by the architect Jacob Steinberg Kharkiv. Source: Constructivism. Kharkiv. <https://constructivism-kharkiv.com/>

Зобр.11. Проєкт конструктивістської трансформації урядового будинку 1929-1932 рр., архітектор Яков Штейнберг. Джерело: Конструктивізм. Харків. <https://constructivism-kharkiv.com/>

The monumental Soviet legacy is another key concern. Many participants have expressed their wish to introduce the European scale and intimacy to public spaces in Ukraine.

The European approach to making urban space can be illustrated by the market square in the city of Drohobych, typical for the western part of Ukraine. Today this public space represents the idea of local self-governance.

The Russian imperial legacy in the central and eastern parts of Ukraine, including the city of Poltava, is much more monumental in character as it was intended to demonstrate the authority of the central Tsarist government.

The Soviet style of public space planning has left Ukraine with still more legacy of large-scale public spaces: though spatially less well-defined, it

Монументальність радянської спадщини також викликає занепокоєння. Багато учасників Проекту висловили бажання запровадити в Україні європейський масштаб та більшу інтимність в публічних просторах.

Європейський підхід до створення міського простору може символізувати ринкова площа в м. Дрогобич, типова для західної частини України. Сьогодні такі публічні простори презентують ідею місцевого самоврядування.

Російська імперська спадщина в центральній та східній Україні, наприклад, в м. Полтава, набагато більш монументальна, адже її мета була продемонструвати авторитет центрального царського уряду.

Планування громадських просторів у радянському стилі залишило Україні додатковий спадок великомасштабних

Fig. 12. Photos of three types of squares, left to right: the Cities of Drohobych, Poltava and Zaporizhzhia. Image credits Yuri Verbovetskyi 2022.

Зобр. 12. Фотографії трьох видів площ, зліва направо: м. Дрогобич, м. Полтава та м. Запоріжжя. Фото Юрій Вербовецький 2022.

still preserves some of the imposing authority of the Russian imperial public spaces (Fig. 12)

This implies that a critical region-specific re-interpretation and re-creation of such vital democratic urban space can be a way forward.

The spirit of collaboration demonstrated during the Russian aggression shows that civil society, which will provide a foundation for a new democracy after the war, is growing stronger in Ukraine. The protection, conservation and re-interpretation of the built heritage is an important resource for the reconstruction of both the built environment and infrastructure and the social communities in Ukraine. But there is an obvious shortage of multidisciplinary expertise for local communities to set strategic priorities and to implement them in their work. There is also a need to get access to the efficient methods of assessing and documenting the damage and destruction of heritage.

громадських просторів. Хоча просторово вони визначені менш чітко, ці простори все ж таки зберігають в собі частку авторитарного російського імперіалізму (Зобр. 12).

Це означає, що критична регіональна реінтерпретація та відтворення такого життєво важливого демократичного міського простору може бути кроком уперед на шляху до поставленої мети.

Дух співпраці, продемонстрований під час російської агресії, свідчить, що громадянське суспільство як основа для створення нової демократії після закінчення війни, стає сильнішим в Україні. Охорона, збереження та реінтерпретація архітектурної спадщини є важливим ресурсом для реконструкції не лише антропогенного середовища та інфраструктури, а й громад в Україні. Проте наразі спостерігається очевидний дефіцит міждисциплінарного досвіду, потрібного місцевим громадам, щоб визначити стратегічні пріоритети та вирішувати відповідні завдання. Також потрібні ефективні методи оцінки випадків пошкодження та знищення спадщини та їх документації.

(3) Reconfiguring national and regional territorial functionality

The need for a regional and even national functional reconfiguration of Ukraine's territory in order to align with Europe was a major strategic insight facilitated by the Project. The participants argued that Ukrainian authorities can only understand what to do with the destroyed cities by first defining the question in a broader context of the transformation of the territorial organization of Ukraine resulting from the Russian aggression. Rebuilding cannot rely on the previous national planning for infrastructure with its now dysfunctional assumption of peaceful trade with Russia. This means that the regional and national territorial zoning must be reinvented in the short-term, midterm and long-term perspective.

The conducted seminars have convincingly demonstrated that Ukraine's rebuilding must consider the overall redistribution of functions along its territory resulting from the war. For example, the development of western Ukraine will transform many local cities like Uman' and motivate them to introduce future-oriented visionary strategic planning (Fig. 13).

The functional re-ordering is primarily driven by practical concerns in the

(3) Перевпорядкування національної та регіональної територіальної функціональності

Необхідність регіональної та навіть національної функціональної реконфігурації території України для зближення з Європою стало головним стратегічним висновком Проєкту. Учасники стверджували, що українська влада зможе зрозуміти, що робити зі зруйнованими містами, лише поставивши питання в ширшому контексті трансформації територіального устрою України внаслідок російської агресії. Відбудова не може спиратися на попереднє національне планування інфраструктури з його нині нефункціональним припущенням мирної торгівлі з Росією. Це означає, що регіональне та національне територіальне зонування має бути переосмислене в короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Семінари переконливо засвідчили, що при відбудові України треба враховувати перерозподіл функцій по всій території України внаслідок війни. Зокрема, розвиток Західної України охопить багато міст, наприклад, м. Умань, та спонукатиме їх до далекоглядного перспективного стратегічного планування (Зобр. 13).

Такий перерозподіл функцій зумовлений насамперед практичними проблемами, викликаними війною, що триває:

situation of the ongoing war such as having production facilities at a safe distance from the war zone, the need for a better transportation connection with Europe and the relocation of the internally displaced population. But some of those transformations will probably be long-lasting, and therefore need careful consideration. For example, the refugee camps and intermediate housing must be considered along the social and psychological needs of the displaced population, and the memories they bring along.

This process of adapting to the new situation must become part of the planning at the regional and national levels and a topic for consultations with the public and specific stakeholders and experts. There are several voluntary initiatives in Ukraine to support this process, but they must be connected to the political decision making. This will ensure a better representation of the diversity of interests of various population groups at the regional and local administrative levels of planning, while supporting the cohesion of the national identity within the broader European context.

This will require a longterm view and a capacity to work with strategic regional and even national planning in an inclusive way which respects the integrity of local communities on all levels of the administration.

потребами розташувати виробничі потужності на безпечній відстані від зони бойових дій, потребою забезпечити кращий транспортний зв'язок з Європою, міграцією внутрішньо переміщеного населення. Проте імовірно, що деякі з цих трансформацій виявляться довгостроковими, і тому вони вимагають уважного розгляду. Наприклад, при розгляді питання місць проживання для переселенців та тимчасового житла треба враховувати соціальні та психологічні потреби внутрішніх переселенців, а також їхні спогади.

Такий процес адаптування до нової ситуації має бути врахований при плануванні на регіональному та національному рівнях, а також обговорений в рамках процесу консультацій із громадськістю, конкретними зацікавленими сторонами та експертами. В Україні працює кілька добровільних ініціатив, які можуть забезпечити цей процес, проте такі організації повинні мати повноваження для участі в процесі прийняття політичних рішень. Це покращить репрезентативність інтересів різних груп населення при плануванні на регіональному та місцевому адміністративному рівнях та водночас сприятиме національній єдності в ширшому європейському контексті.

Такий процес вимагає перспективного бачення та спроможності забезпечити інклюзивність та повагу до

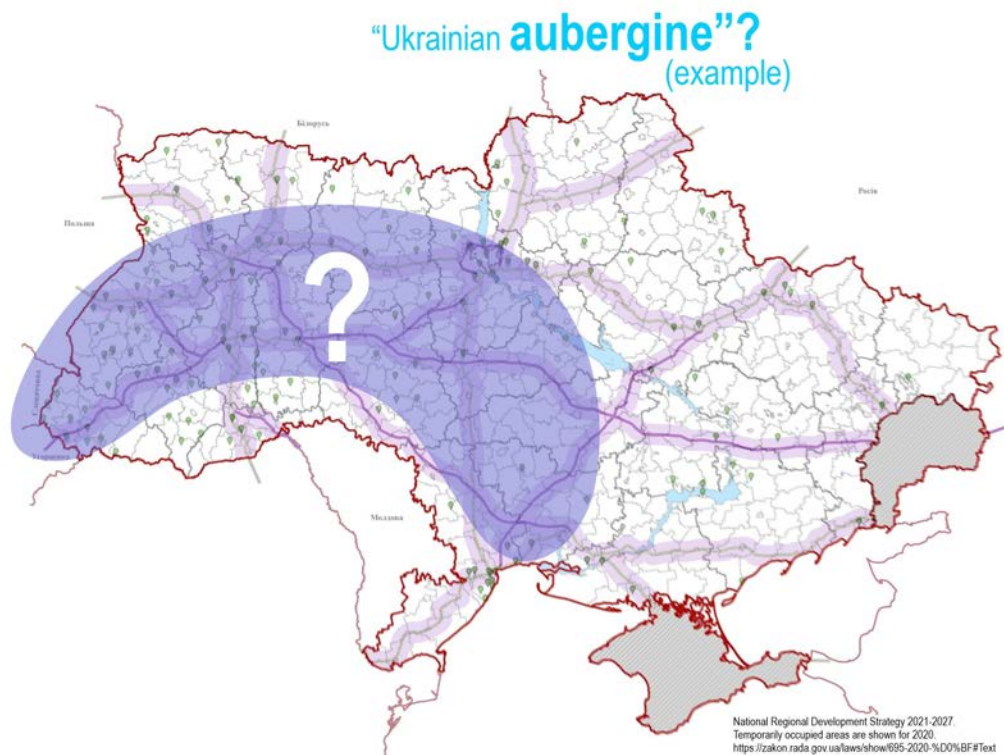

Fig. 13. The “Ukrainian Aubergine” used to illustrate the need for national and regional planning for the expected development of western Ukraine in the Roadmap project by NUAU.
Image credit NUAU.

Зобр. 13. “Український баклажан” ілюструє необхідність національного та регіонального планування для забезпечення очікуваного розвитку Західної України в проєкті Дорожньої карти НСАУ.
Зображення надане НСАУ.

But the development and implementation of regional and national plans will require a clear distribution of responsibilities and an agency to coordinate the interest of local communities with regional and national interests.

самовизначення місцевих спільнот на регіональному та навіть на національному рівні планування. Водночас розробка та реалізація планів розвитку на регіональному та національному рівні потребує чіткого розподілу обов’язків та наявності повноважень координувати інтереси місцевих спільнот з регіональними та загальнонаціональними інтересами.

(4) Local capacity to coordinate recovery

Another major insight of the Project is that the administrative reform in Ukraine has vested the local level with more autonomy and responsibility for the local territorial development. At the same time, the seminars reveal that the local level capacity to guide and coordinate the actions of public administration and private investors with the interests of the local community in mind needs to be improved.

There is need for local urban forums where the challenges and possible development of the urban fabric and its spatial qualities, environmental pollution, architectural heritage and culture and their combined significance can be discussed.

For instance, the deficiencies of the Soviet system for planning could be counterbalanced with a national policy for architecture to guide strategic planning at the local level to open for more consultative approaches. This could increase the influence of local stakeholders on plans and also result in a better representation of the real needs of the local population and local ecology.

Such policy is also needed to counterbalance the tendency in local governments to instrumentalize

(4) Місцева спроможність координувати відновлення

Проект переконливо висвітлив, що внаслідок адміністративної реформи в Україні місцевий рівень отримав більшу автономію та відповідальність за місцевий територіальний розвиток. Водночас проведені семінари також показують, що на місцевому рівні спроможність координувати та спрямовувати дії державного управління і приватних інвесторів, враховуючи інтереси місцевої громади, потребує вдосконалення.

Існує потреба в організації місцевих форумів з питань міського планування, де можна було б обговорити виклики та можливий розвиток тканини міста і його просторові якості, проблеми забруднення навколишнього середовища, питання культури та архітектурної спадщини, а також їхнє сукупне значення для міського життя.

Наприклад, національна політика щодо архітектури та стратегічного планування на місцевому рівні могла б виправити недоліки радянської системи планування шляхом стратегічного планування на місцевому рівні, щоб відкрити більше консультативних підходів. Це могло б посилити вплив місцевих зацікавлених сторін на процес планування, а також сприяти врахуванню реальних потреб місцевого населення та місцевої екології.

planning for private interests, while giving insufficient consideration to the needs of the local population and local environmental problems.

To this end, actors in urban development in Ukraine need to develop their communicative skills and have access to expert knowledge.

Local platforms for expert communication can be instrumental for this, as demonstrated by the NGO

Крім того, така політика необхідна, щоб використати поширену в місцевих органах влади тенденцію використовувати процес планування у приватних цілях, приділяючи недостатню увагу потребам місцевого населення та вирішенню місцевих екологічних проблем.

Для цього суб'єктам міського розвитку в Україні необхідно розвивати свої комунікативні навички та мати доступ до професійних знань.

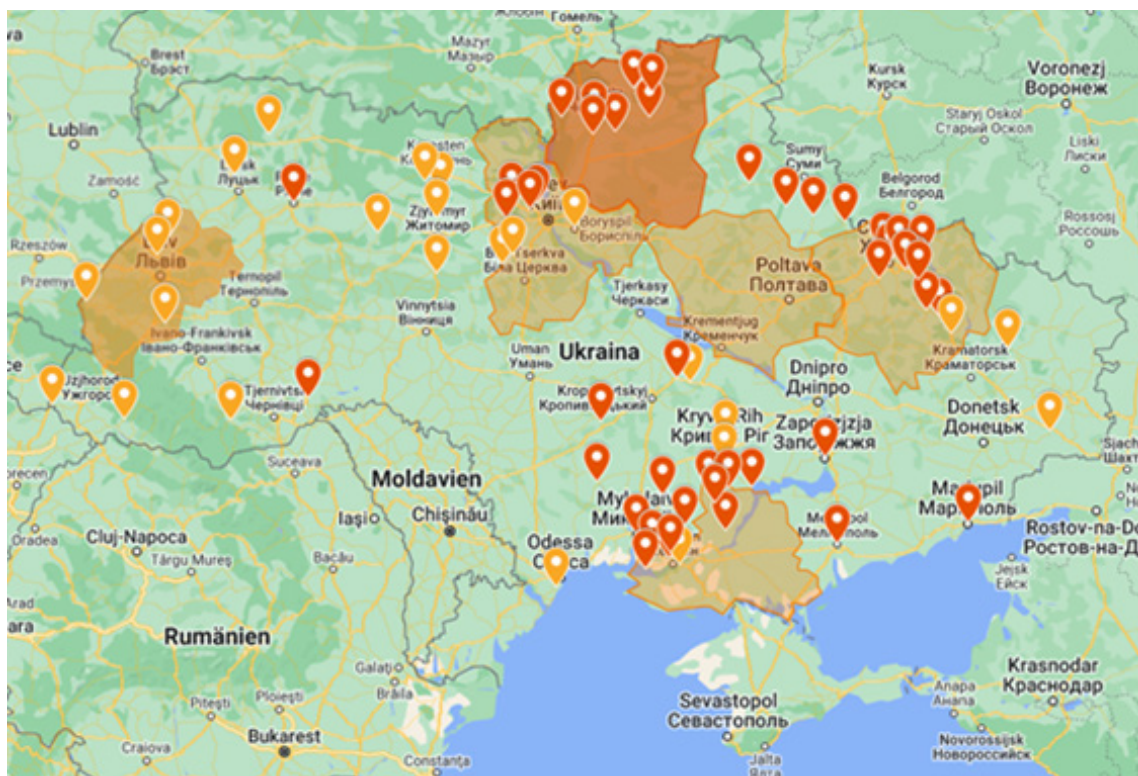

Fig. 14. Local initiatives designing plans for the post-war rebuilding are popping up all over Ukraine. Image by Restart Ukraine 2023.

Зобр. 14. Місцеві ініціативи з планування відновлення після війни з'являються по всій Україні. Зображення Restart Ukraine 2023.

Open Institute Kharkiv. During the war-time, local and professional initiatives are gaining momentum to develop a new mode of planning and to eliminate the deficiencies challenging local communities and cities since before the war (Fig. 14). The willingness to participate in this kind of local interdisciplinary discussions indicates openness to mutual learning and collaboration to design plans for the future recovery.

There is also a need to differentiate the responsibilities of different administrative decision-making levels: the framework policy should be shaped at the national level, the regional level should provide for the territorial strategy and the local level should be responsible for the quality standards, including the quality of public spaces.

A communicative democratic approach can be developed in pilot projects with motivated local communities and regions with support for knowledge sharing from the national level. This includes regulation that promotes innovation, funding of research, documentation of experiences and open data sharing.

The rural communities should also be addressed and supported to develop their shared local services with pilot projects.

Як демонструє ГО «Відкритий інститут Харків», вирішальну роль в цьому відіграють місцеві платформи професійної комунікації. Під час війни набули популярності місцеві ініціативи та професійні проєкти розробки нового способу планування та врахування недоліків, які існували в місцевих громадах та в містах ще до війни (Рис. 14). Бажання брати участь у подібних локальних міждисциплінарних дискусіях вказує на готовність до взаємного навчання та співпраці з метою розробки планів майбутнього відновлення. Також існує потреба в диференціації дій різних адміністративних рівнів прийняття рішень: на національному рівні має формуватись загальна політика, на регіональному рівні – територіальна стратегія, а на місцевому рівні – стандарти якості, включаючи якість громадського простору.

Зацікавлені місцеві громади та регіони можуть в форматі пілотних проєктів сформувати комунікативний демократичний підхід до планувальної діяльності за умови підтримки обміну знаннями на національному рівні, зокрема забезпечення регулювання, яке сприяє інноваціям, фінансування досліджень, документування досвіду та відкритого обміну даними.

Слід також звернути увагу на сільські громади та підтримати в них розвиток спільних місцевих послуг за допомогою пілотних проєктів.

(5) Methodology for mutual learning and formation of data

Another major strategic insight of the Project is the needs to create a new participatory and transparent planning methodology and to unlock the potential of using digital planning tools to generate and process data for a specific geographic location. This can be understood in terms of a digital platform for localized collaboration that connects all the stakeholders to a project and facilitates their communication and their access to local data. But it also implies the formation and selection of this data.

Rational planning must be grounded on reliable data. But data in urban planning is not only hard facts about topography, local climate and all kinds of local community services. It must also be grounded on the memories and experiences of the people living in the community. Their experiences of their site as well as the values which enable the community to cooperate in an effective way to develop the local economy must be represented in the planning process and negotiated with other interests in a balanced way. Therefore planning must include the local population and let them describe and document their experiences connected to places in the city. Considering the ongoing war and the Soviet legacy, these experiences will include the traumas connected to the

(5) Методологія взаємного навчання та формування даних

Один з головних стратегічних висновків Проекту стосується наявної потреби в новій прозорій методології планування за участі громадськості та можливості використання цифрових інструментів планування, щоб формувати та обробляти масиви даних, пов'язаних з окремою географічною локацією. Такі інструменти можна використовувати як цифрову платформу для локальної співпраці, яка долучає всі зацікавлені сторони до окремого проекту, сприяє їх спілкуванню та забезпечує доступ до відповідних місцевих даних. Але це також передбачає формування та відбір цих даних.

Рациональне планування ґрунтується на достовірних даних. Проте дані, потрібні для міського планування, — це не лише об'єктивні факти про топографію, місцевий клімат та всі наявні різвиди місцевих послуг. Міське планування також має ґрунтуватись на спогадах та досвіді людей, які живуть у громаді. Їхнє сприйняття території громади, а також цінності, які дозволяють громаді ефективно співпрацювати, розвиваючи місцеву економіку, мають бути представлені в процесі планування та враховані разом з інтересами інших зацікавлених осіб. Тому до процесу планування треба долучати місцевих мешканців та надавати їм можливість описувати та документувати свій досвід,

present and historical atrocities that have affected the population.

But it cannot stop at that. It must also include the public discourse about the city among the major stakeholders, which constitutes the shared values and agreements for its development. This requires a capacity and agency to interact with a broad range of local, regional and, in some cases, also national and international stakeholders during the planning process.

Once all those agents have agreed on the formation of data, the data must also be shared in a way that makes it accessible for all kinds of analyses by different experts to identify specific possibilities in the project situation.

In Ukraine some of this information is associated to the territorial objects of the digital cadastre (real estate landed property registry). This can be used to connect general data to specific geographic locations, but it will need to be complemented with various kinds of information about local opinions, services, culture, economy and demography. More complex aggregates of data about specific projects could potentially also be shared in a formal digital system like a Digital Twin for the city to make them more accessible to critical evaluation in research as well as assessment of the aggregated consequences of changes in different parameters (Fig. 15).

пов'язаний з окремими локаціями міста. Враховуючи війну, що триває, та спадок радянського періоду, такий досвід включатиме травми, спричинені війною та минулим, які впливають на населення. Але на цьому не можна зупинятися. Процес планування також має враховувати публічний дискурс на тему міста, в якому беруть участь основні зацікавлені сторони, та який постулює спільні цінності та домовленості щодо міського розвитку. Для цього в процесі планування треба мати можливість та повноваження взаємодіяти з широким колом зацікавлених сторін місцевого, регіонального, а іноді й загальнонаціонального та міжнародного рівня.

Після того, як усі ці сторони погодили сформований масив даних, такі дані треба зробити доступними для різних експертів для проведення ними всіх можливих видів аналізу, щоб визначити конкретні можливості даного проєкту.

В Україні частина такої інформації занесена до цифрового кадастру (реєстру земельних ділянок). Кадастр можна використовувати, щоб прив'язати загальні дані до певних географічних локацій, проте ці дані потрібно буде доповнити різними видами інформації про місцеву суспільну думку, послуги, культуру, економіку та демографію. Теоретично, надати доступ до більш складних масивів даних про конкретні проєкти можна також в офіційній цифровій системі міста на кшталт "Digital

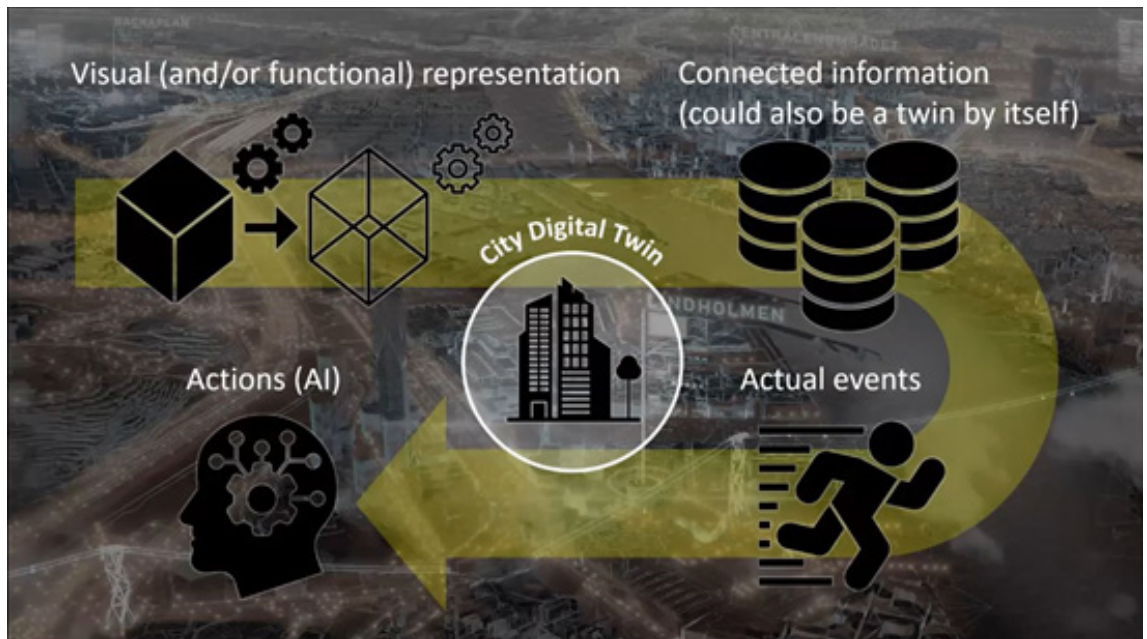

Fig. 15. Digital Twin principle. Image credit City of Gothenburg 2023.

Зобр. 15. Принципова схема системи "Digital Twin" [цифровий двійник]. Зображення надано м. Гетеборг 2023.

Візуальна (та/або) функціональна репрезентація

Підключені масиви інформації (які самі можуть бути цифровими двійниками)

Реальні події

Цифровий двійник міста

Дії (штучний інтелект)

Тwin" [цифровий двійник], щоб зробити їх більш доступними для спеціалізованих досліджень, а також щоб надати можливість оцінити сукупні наслідки змін різних параметрів (Зобр.15).

This can be a powerful tool for better informed local decision making, but it will always require an established conversation and mutual learning process among the actors needed to transform their modern city into a sustainable practice of interaction between local communities, ecologies and economies. For this, different kinds of mapping and scanning technologies

Така система може стати потужним інструментом для більш обґрунтованого прийняття рішень на місцевому рівні, проте для її застосування обов'язково потрібна платформа для комунікації та взаємного навчання головних дійових осіб, які мають взяти участь у перетворенні сучасного міста на стале середовище взаємодій між місцевими громадами, екологією та економікою. Різноманітні технології мапування

will also be useful. Feedback from their practical application should be analyzed to adjust the system for control and assessment of the rebuilding outcomes. The start of local projects will also require platforms to set up consortia and partnerships bringing together all the key participants in urban development: architects and technical consultants, users and construction companies, but also many other stakeholders.

та сканування також стануть тут у пригоді. Висновки про ефективність їх практичного застосування треба використовувати, щоб вдосконалити систему контролю та оцінки результатів процесу відбудови. Для формування та реалізації проєктів місцевого рівня також потрібні платформи, які сприятимуть формуванню консорціумів та партнерств між ключовими учасниками міського розвитку: архітекторами та консультантами з технічних питань, користувачами та будівельними компаніями, а також багатьма іншими представниками зацікавлених сторін.

(6) Organization of the practice local pilot projects

(6) Організація практичних дій

The final important strategic insight from the project was that there are now many planning initiatives in Ukraine that develops the methodology of planning for recovery in various ways while at the same time the entire legislation is being reformed. As a result, for a short time, the Project has become a platform for sharing experience from some of such various initiatives.

Останнім важливим стратегічним висновком конференції стало усвідомлення того, що зараз в Україні, на тлі загальної реформи законодавства, існує багато ініціатив з планування, які розробляють методології відновлення на основі різноманітних підходів. В результаті, наш проєкт на короткий проміжок часу надав деяким з цих ініціатив платформу для обміну своїм унікальним досвідом.

The report testifies that there is a need for the practice of architecture and planning in Ukraine to abandon its predominantly soviet-materialistic mode of operation in favour of a more democratic communicative mode, which gives more prominence to the

Звіт засвідчує необхідність переведення практики архітектури та планування в Україні з переважаючого радянсько-матеріалістичного способу функціонування до більш демократичного комунікативного режиму, де думки місцевих громад та публічні обговорення набувають більшого

public opinion and discussion in local communities. There is also a need to share with Ukraine the latest, more dynamic models of urban planning, designed in response to the challenges of sustainable urban development (Fig. 16).

значення. Також варто познайомити Україну з новітніми, більш динамічними моделями міського планування, розробленими у відповідь на виклики сталого розвитку міст (Зобр. 16)

Хорошим способом досягти цього є місцеві

Fig. 16. A vision for the rebuilding of North Saltivka in Kharkiv by a local architect. Image credit EGO House Architects 2022.

Зобр. 16. Бачення відбудови Північної Салтівки в м. Харків. Автор зображення EGO House Architects 2022.

A good way to achieve this is local pilot projects in housing districts where municipalities make plans for shared functions like roads, parks and infrastructure for comprehensive districts in dialogue with potential investors and stakeholders. This makes it easier for investors to share the risk and to coordinate their investments with other actors in a way that contributes to the total urban quality of the local community. It also helps international collaboration, knowledge sharing and innovation together with local communities, regional, national and

пілотні проекти в житлових районах, де муніципалітети розробляють плани спільних функцій, таких як дороги, парки та інфраструктура для комплексних районів у діалозі з потенційними інвесторами та зацікавленими сторонами. Це полегшує інвесторам розподіл ризику та координацію своїх інвестицій з іншими учасниками таким чином, щоб це сприяло загальному розвитку міської якості місцевої громади. Це також сприяє міжнародній співпраці, обміну знаннями та інноваціям разом із місцевими громадами, регіональними, національними та міжнародними акторами, підприємствами та університетами у спільному процесі

international actors, businesses and universities in a mutual process of learning and exchange of knowledge and ideas.

It can be argued that planning in Sweden and Europe is at the threshold of adopting a new mode of planning which is more dynamic and responsive to changes in the relations between psychological, social, ecological and material aspects of a site. However a transfer to this mode of planning in Ukraine will require a new and more systematic organization of the practice, including the urban development market, the planning system and methods to make them interact in productive ways. To ensure this, all the actors in urban development must be accountable for their actions. Such accountability can be improved with fair and free competition of products and services. Apart from the system of service providers, the ability of local self-government to coordinate the territorial development in their community in a more dynamic, responsive and transparent way requires that they have this capacity. They will need architects who can apply various instruments for the coordination of creative proposals, including architectural and urban design competitions, round tables and pilot programmes. There is a need for a system of practices, consultancies, entrepreneurs, and real estate developers that share an understanding of the distribution of agencies and

навчання та обміну знаннями та ідеями.

Можна стверджувати, що планування у Швеції та Європі знаходиться на порозі прийняття нового способу планування, який є більш динамічним і реагує на зміни у відносинах між психологічними, соціальними, екологічними та матеріальними аспектами території. Однак перехід до такого режиму планування в Україні потребуватиме нової, більш системної організації практики, зокрема ринку містобудування, системи планування та методів їх продуктивної взаємодії. Для цього всі учасники міського розвитку мають нести відповідальність за свої дії. Таку підзвітність можна покращити за допомогою чесної та вільної конкуренції продуктів і послуг. Окрім системи надавачів послуг, здатність органів місцевого самоврядування координувати територіальний розвиток у своїй громаді більш динамічно, адаптивно та прозоро вимагає, щоб вони мали таку спроможність. Їм знадобляться архітектори, які зможуть застосовувати різноманітні інструменти для координації креативних пропозицій, зокрема архітектурно-містобудівні конкурси, круглі столи та пілотні програми. Існує потреба в системі на місцевому рівні, до якої ввійдуть практикуючі архітектори, консультанти, підприємці і забудовники нерухомості, які мають спільне розуміння розподілу повноважень і обов'язків і поважають один одного. Національна, регіональна та місцева архітектурна політика

responsibilities and respect each other on the local level. National, regional and local architectural policies can be used to guide the practice to better performance and focus on long-term values for the citizens. Only then will the system be productive and resilient to changes.

At the same time, our insight also points at the need for a more institutionalized arrangement of such knowledge-sharing in the longer perspective. A similar arrangement will also be needed to share feedback on legal reforms. This knowledge exchange must be supported by capacity building for the local level with universities and lifelong learning activities for practitioners. In this context, the public sector should consider and support the role, which research institutes and universities could play in the feedback process. They will also add a meta-theoretical level of critical reflection to the process of shaping the methodology and structuring the relevant data. Their involvement is also crucial to ensure self-innovation of the urban transformation system.

може бути використана для того, щоб спрямовувати практику на підвищення ефективності та зосередження на довгострокових цінностях для громадян. Тільки тоді система буде продуктивною та стійкою до змін.

У той же час наше розуміння також вказує на необхідність більш інституціоналізованої організації такого обміну знаннями в довгостроковій перспективі. Подібна домовленість також знадобиться для обміну відгукками про правові реформи. Цей обмін знаннями має підтримуватися розвитком потенціалу на місцевому рівні з університетами та навчанням протягом усього життя для практиків. У цьому контексті державний сектор повинен розглянути та підтримати роль, яку можуть відігравати дослідницькі інститути та університети в процесі зворотного зв'язку. Вони також додадуть метатеоретичний рівень критичної рефлексії до процесу формування методології та структурування відповідних даних. Їхнє залучення також має вирішальне значення для забезпечення самоінноваційної системи міської трансформації.

ACKNOWLEDGMENTS

The project "Future Images for Ukraine" was conceived within the inclusive approach. As a result, the richness of the strategic insights presented in this report results from the contributions by many architects from Ukraine and Sweden. We would like to express our sincere gratitude to all the participants who joined the project team, the editorial board, and the partnership and who attended our seminars both physically in Sweden and online in Ukraine.

The project would not have been possible without a generous grant from the Swedish Institute (Svenska Institutet) and support from the ArkDes Swedish National Centre for Architecture and Design, the Boverket Swedish National Board of Housing, Building and Planning (Riksarkitekten), Europa Nostra Sweden, the National Heritage Board (RAÄ), the Färgfabriken foundation and exhibition space for contemporary art and architecture, and Göteborgs stad.

Project team

Pehr Mikael Sällström, project leader at Architects Sweden
Pavel Nagorny, project coordinator at Architects Sweden
Maryna Semenchenko, moderator, physical planning architect at Hafen city university
Elisabet Näslund, press relations
Emina Kovacic, President of Architects Sweden and city architect at Karlshamn
Björn Ekelund, planning architect, vice-president Architects Sweden, CEO Warm in the Winter
Emma Ekman Flenberg, architect (volunteer)
Eva Minoura, architect and Competency developer at Architects Sweden
Fatih Okan, video archive Architects Sweden
Margareta Wilhelmsson, head of policy at Architects Sweden
Tobias Olsson, director at Architects Sweden
Lena Sturesson, Translator Heart management AB
Anders Regnell, Web editor Architects Sweden

ПОДЯКА

За своєю концепцією проєкт «Образи майбутнього України» є інклюзивним, тому розмаїття стратегічних висновків, представлених у цьому звіті є результатом роботи багатьох архітекторів з України та Швеції. Ми дякуємо всім учасникам, які працювали в складі проєктної групи, редколегії та колектива партнерів і які взяли участь в проведених семінарах як фізично в Швеції, так і онлайн в Україні.

Реалізація проєкт була би неможливою без щедрого гранту від Шведського інституту (Svenska Institutet) та підтримки з боку Шведського центру архітектури та дизайну "ArkDes", Національного комітету з питань житла, будівництва та планування (Boverket, Riksarkitekten), шведського відділення загальноєвропейської федерації культурної спадщини «Еуропа Nostra», Ради національної спадщини (RAÄ), фонду та виставкового простору сучасного мистецтва «Färgfabriken» та муніципалітета м. Гетеборг.

Команда проєкту

Пер Мікаель Сельстром, керівник проєкту, Спілка архітекторів Швеції (Architects Sweden)
Павло Нагорний, координатор проєкту, Спілка архітекторів Швеції (Architects Sweden)
Марина Семенченко, модераторка, архітекторка, університет ГафенСіті
Елізабет Неслунд, прес-аташе
Еміна Ковачич, Президент Спілки архітекторів Швеції (Architects Sweden) та головна архітекторка м. Карлсгамн
Бйорн Екелунд, архітектор-планувальник, віце-президент Спілки архітекторів Швеції (Architects Sweden), виконавчий директор організації «Warm in the Winter»
Емма Екман Фленберг, архітекторка (волонтерка)
Єва Мінура, архітекторка та фахівчиня з розвитку потенціалу в Спілці архітекторів Швеції (Architects Sweden)
Фатіх Окан, фахівець з відео архіву Спілки архітекторів Швеції (Architects Sweden)
Маргарета Вілельмсон, директорка з формування політики Спілки архітекторів Швеції (Architects Sweden)
Тобіас Олссон, директор, Спілка архітекторів Швеції (Architects Sweden)
Лена Стурессон, перекладач з "Heart Management",
Андерс Регнелл, веб-редактор Спілки архітекторів Швеції (Architects Sweden)

Editorial board

Oleksandr Bouryak, D.Arch. Professor, Department of Sociology, University of Lodz

Christer Larsson, ark SAR/MSA, KKH, Head of the Board, National Research Programme "Sustainable Community Building"

Olena Oliynyk, D. Arch., Professor of Architecture at the National Academy of Art and Architecture, Kyiv.

Partnership

Christian Runeby, Head of section, RAÄ (National Board of Antiquities)

Hanna Bondar, MP Verkhovna Rada (the parliament of Ukraine) and president of the Verkhovna Rada planning committee.

Hanna Palekha, Chairwoman of the Association of Spatial Planners, NUAU.

Helena Bjarnegård, National Architect, Boverket

James Taylor-Foster, Curator Arkdes

Lidiya Chyzhevska, Architect and Urban planner Drees & Sommer

Oleksandr Chyzhevskiy, President National Union of Architects of Ukraine

Olena Oliynyk, Vice-President National Union of Architects of Ukraine

Simon Wallqvist, deputy City Architect, Göteborg City planning office

Many thanks also to all the architects from Ukraine and Sweden who have contributed to the Project by attending the seminars, making presentations, participating in the workshops, organizing and advising the Project.

The list of participants below is alphabetized without any assigned priority:

Participants

Agneta Eriksson Hildén, Architect

Alexander Shevchenko, Director Restart Ukraine

Anastasiia Borodiienko, Planning Architect "Urban Minds"

Anders Bergmark, Project developer "Färgfabriken"

Ann Legeby, Professor in Applied Urban Design KTH

Bojan Boric, Lecturer in urban design KTH

Carl Bäckstrand, vice CEO White architects

Carl-Henrik Barnekow, Planning architect Norconsult

Редколегія

Олександр Буряк, д.арх., професор кафедри соціології Лодзинського університету

Крістер Ларссон, архітектор SAR/MSA, ККН, голова комітету Національної дослідницької програми «Стале будівництво громади»

Олена Олійник, д.арх., професор кафедри архітектури Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури, м. Київ

Партнери

Крістіан Рунебі, керівник секції Національної ради спадщини (RAÄ)

Ганна Бондар, Народний депутат Верховної Ради України.

Ганна Палеха, голова Асоціації просторових планувальників НСАУ.

Гелена Б'ярнегорд, Національний архітектор, Національний комітет з питань житла, будівництва та планування Boverket

Джеймс Тейлор-Фостер, куратор Шведського центру архітектури та дизайну "ArkDes"

Лідія Чижевська, архітекторка та урбаністка, "Drees & Sommer"

Олександр Чижевський, Президент Національної спілки архітекторів України (НСАУ)

Олена Олійник, Віце-президент Національної спілки архітекторів України (НСАУ)

Саймон Валлквіст, заступник головного архітектора, бюро планування м. Гетеборг

Щира подяка всім архітекторам Швеції та України, які зробили свій внесок у Проект, виступили на семінарах та практичних заняттях або взяли участь в їх організації чи консультаціях. Список учасників подано в алфавітному порядку за написанням власного імені латиницею; розташування в списку не надає жодного пріоритету окремим учасникам:

Учасники

Агнета Ерікссон Гілден, архітекторка

Олександр Шевченко, директор "Restart Ukraine"

Анастасія Бородієнко, архітекторка-планувальниця, "Urban Minds"

Андерс Бергмарк, розробник проєктів "Färgfabriken"

Енн Лєгебі, професор прикладного міського проєктування, КТН

Боян Борич, викладач міського проєктування, КТН

Карл Бекстранд, заступник виконавчого директора "White Architects"

Карл-Генрік Барнеков, архітектор-планувальник

Dan Hallemar, Journalist and Editor, Consultant

Daria Ozhyhanova, Architect, BA Program Director
Kharkiv School of Architecture in Lviv

Elin Strand Ruin, Artist and Architect, Doctoral Candidate
Manchester university

Eric Jeansson, Geo Data Strategist, Göteborg City
planning office

Erik Stenberg, Architect and Lecturer KTH School of
Architecture and the built environment

Eugenia Bevez, Architect

Fulco Treffers, Planning Architect, Ro3kvit

Gustav Fornwall, Planning Architect, White Örebro

Halina Hensirovska, Architect

Hanna Gelotte Fernandez, Expert, RAÄ (National Board
of Antiquities)

Hans Ruin, Professor of philosophy, Södertörns högskola

Helena Ohlsson, Planning Architect, SALAR International

Henrik Kant, Director, Göteborg City planning office

Ihor Lialiuik, Architect and Urban planner, Open Institute
of Kharkiv

Iryna Matsevko, PhD History of Architecture, Deputy
Director, Kharkiv School of Architecture in Lviv

Ivan Revskiy, PhD Theory of architecture and
restoration. ICOMOS member. Head of Department
of Fundamentals of Architecture at Prydniprovsk State
Academy of Civil Engineering and Architecture in
Dnipro.

Joachim Granit, Artistic Director Färgfabriken (until
2022)

Joakim Malmström, National Antiquarian RAÄ (National
Board of Antiquities)

Johannes Tovatt, Chief Architect, Sweco

Johan Rehngren, City Landscape Architect, Göteborg

Karina Kolesnik, Architect

Karolina Keyzer, Architect OKK+ and Director
Färgfabriken (interim 2023)

Kateryna Ivanenko, Architect, White Göteborg

Kersti Berggren, Architect, member of board Europa
Nostra Sverige

Kieran Long, Chief Intendent, Arkdes

Konstantin Miroshnychenko, Architect, Mandaworks

Kostiantyn Rusiev, Architect, RP Project

Lars Johansson, Senior Architect, AIX Architects

Lina Gregersdotter, City Architect, Söderköping

Maksym Muratov, Architect, Ego House Architects

Maksym Rosenfeld, Historian of the built environment,
Kharkiv

Maksym Holovko, Architect, NGO Urbanyna

Maria Teder, Expert Architecture Policy, Boverket

“Norconsult”

Дан Галлемар, журналіст та редактор, консультант

Дарія Ожиганова, архітекторка, директорка програми
бакалавріата Харківської школи архітектури у м. Львів

Елін Стренд Руїн, художник та архітектор, докторант
Манчестерського університету

Ерік Йенсон, фахівець зі стратегії в галузі геоданих, бюро
планування м. Гетеборг

Ерік Стенберг, архітектор і викладач Школи архітектури та
антропогенного середовища КТН

Євгенія Бевз, архітекторка

Фулко Трефферс, архітектор-планувальник, “Розквіт”

Густав Форнвол, архітектор-планувальник, “White Örebro”

Галина Генсіровська, архітекторка

Ганна Гелотте Фернандес, експертка, Національна рада
спадщини (RAÄ)

Ганс Руїн, професор філософії, університет Содерторн

Гелена Олссон, архітекторка-планувальниця, SALAR
International

Генрік Кант, Директор бюро планування м. Гетеборг

Ігор Лялюк, архітектор і урбаніст Відкритого інституту м.
Харків

Ірина Мацевко, к. і. н., проректорка Харківської школи
архітектури у м. Львів

Іван Ревський, к.т.н., член Міжнародної ради з охорони
пам'яток ICOMOS, зав. кафедрою основ архітектури
Придніпровської державної академії будівництва та
архітектури, м. Дніпро

Йоакім Граніт, художній директор “Färgfabriken” (до 2022
р.)

Йоакім Мальмстрьом, Національний антиквар Національної
ради спадщини (RAÄ)

Йоханнес Товатт, головний архітектор Sweco

Йохан Ренгрен, головний ландшафтний архітектор, м.
Гетеборг

Карина Колесник, архітекторка

Кароліна Кейзер, архітекторка ОКК+ та директорка
“Färgfabriken” (виконуюча обов'язки, 2023 р.)

Катерина Іваненко, архітекторка, “White Göteborg”

Керсті Берггрен, архітектор, член правління шведського
відділення “Europa Nostra”

Кіран Лонг, головний інтендант “ArkDes”

Костянтин Мірошниченко, архітектор, “Mandaworks”

Костянтин Русієв, архітектор, “RP Project”

Ларс Йоханссон, головний архітектор, “AIX Architects”

Ліна Грегерсдоттер, головна архітекторка, м. Содеркопінг

Максим Муратов, архітектор, “Ego House Architects”

Максим Розенфельд, історик антропогенного середовища,
м. Харків

Максим Головко, архітектор, ГО “Урбанина”

Matea Corkovic, Planning Architect, County Administrative Board Västra Götaland Region
Mikael Nordström, Expert building regulation, Boverket (untill 2022)
Mykhailyna Skoryk-Shkarivska, Deputy Mayor, Bucha
Natalia Moussienko, Art Scientist, President Europa Nostra Ukraine
Natalya Kashirina, Architect, Filimonov & Kashirina Architects
Oksana Salivon, Planning architect, (originally Poltava)
Oleg Drozdov, Architect, Director Kharkiv School of Architecture in Lviv
Oleksandr Soboliev, Director, Kharkiv State Academy of Design and Art
Olena Vasylo, Chief Architect, Lviv Regional Administration
Olena Zhukova, Museologist, researcher, Uppsala University in Visby
Olga Podushkina, Architect, Chairwoman of the Committee on professional ethics and copyright at NUAU
Per Blomberg, Planning architect, Kristianstad (until 2022)
Per Velandia, Project manager, MSB (The Swedish Civil Contingencies Agency).
Peter Lynch, Architect
Pilvi Vanamo, Architect
Ragnar Lund, PhD, Researcher and Project Leader Stockholm Business School, Stockholm University
Ruslan Shylin, Architect
Ryan Knox, Director SALAR International
Serhyi Diachenko, Architect, Urban Re-public Kherson
Serhyi Filimonov, Architect, Filimonov & Kashirina Architects
Solmaz Beik, Architect, KOD Architects
Suha Babikir Hasan, Architect, Atelier SH and AA Visiting School Khartoum
Svitlana Usychenko, Planning architect, Ro3kvit and Milano Politechnico
Tigran Haas, Professor Regional Planning, KTH
Tina Wik, Architect, President of Europa Nostra Sweden
Veronica Hejdelind, Art Scientist, Consultant
Veronika Chertova, Landscape architect, Landskapslaget
Yuryi Verbovetskyi, Architect, Board NUAU, site manager Svirzh castle
Yuryi Chudnovskyi, Regional planner, Co-founder of Foundation for the Future
Yvan Ikhlef, Architect, AIX Architects

Марія Тедер, експертка з архітектурної політики, "Boverket"
Матеа Корковіч, архітектор-планувальник, адміністративна рада округу Вестра-Йоталанд
Мікаель Нордстром, експерт з будівельних нормативів, "Boverket"
Михайлина Скорик-Шкарівська, заступниця міського голови, м. Буча
Наталія Мусієнко, мистецтвознавиця, Президентка українського відділення "Europa Nostra"
Наталія Каширіна, архітекторка, "Filimonov & Kashirina Architects"
Оксана Салівон, архітекторка-планувальниця, м. Полтава
Олег Дроздов, архітектор, Директор Харківської школи архітектури у м. Львів
Олександр Соболев, Ректор Харківської державної академії дизайну і мистецтв
Олена Василько, головна архітекторка Львівської ОДА
Олена Жукова, музеологиня, наукова співробітниця Упсальського університету у м. Вісбю
Ольга Подушкіна, архітекторка, голова Комітету з професійної етики та авторського права НСАУ
Пер Бломберг, архітектор-планувальник, м. Крістіанштад (до 2022 р.)
Пер Веландія, керівник проєктів, Шведське агентство цивільних непередбачених ситуацій (MSB)
Пітер Лінч, архітектор
Пілві Ванамо, архітектор
Рагнар Лунд, доктор філософії, дослідник і керівник проєкту Стокгольмської школи бізнесу Стокгольмського університету
Руслан Шилін, архітектор
Райан Нокс, директор "SALAR International"
Сергій Дяченко, архітектор "Urban Re-Public" м. Херсон
Сергій Філімонов, архітектор, "Filimonov & Kashirina Architects"
Солмаз Беїк, архітектор, "KOD Architects"
Суша Бабікір Гасан, архітектор, Atelier SH and AA м. Хартум
Світлана Усиченко, архітекторка-планувальниця, "РоЗквіт" та Міланська політехніка
Тигран Гаас, професор регіонального планування, КТН
Тіна Вік, архітекторка, Президентка шведського відділення "Europa Nostra"
Вероніка Гейделінд, мистецтвознавиця, консультантка
Вероніка Чертова, ландшафтна архітекторка, "Landskapslaget"
Юрій Вербовецький, архітектор, Віце-президент НСАУ, керівник ділянки Свірзький замок
Юрій Чудновський, фахівець з регіонального планування, співзасновник "Фонду майбутнього"
Іван Іхлеф, архітектор, "AIX Architects"

REFERENCES / СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Basic texts of the 1972 World Heritage Convention. UNESCO 2019.

Bina, Olivia; Fokdal, Josefine; Ojamäe, Liis; Paadam, Katrin and Chiles, Prue, eds. (2021). Enabling the city – Interdisciplinary and transdisciplinary encounters in research and practice. INTREPID_COST EU research network. Routledge.

De Roo, Gert (2012). Spatial Planning, Complexity and a World 'Out of Equilibrium': Outline of a Non-linear Approach to Planning. In Gert De Roo, Jean Hillier and Joris Van Wezemael eds Complexity and Planning Systems, Assemblages and Simulations. New Directions in Planning Theory/Routledge 2017.

European Quality Principles for EU-funded Interventions with potential impact on Cultural Heritage. ICOMOS revised ed. November 2020.

Financial Aggregation for Cities. Nicole Pinko, Priscilla Negreiros, Cooper Wetherbee, and Bella Tonkonogy. Cities Climate Finance Leadership Alliance and Climate Policy Initiative, June 2022.

Moore, Steven (2007). Alternative routes to the sustainable city. Lexington Books/ Rowman & Littlefield Publishers.

Moussienko, Natalia (2016). Art of Maidan. Kyiv Huss.

Oliynyk, Olena (2014). Concept for a National policy for cultural heritage development in Ukraine (draft). The project of Regional Co-operation for Cultural Heritage Development at the European Commission.

Policy briefs on Ukrainian recovery. Ukraine Recovery Conference 4-5 July 2022, Lugano, Switzerland.

Ruin, Hans (2019). Being with the Dead - Burial, Ancestral Politics, and the Roots of Historical Consciousness. Stanford University Press.

Scoping Mission to Ukraine 2- 14 October 2022. UN Habitat 2022.

The Way Forward. Architects Sweden 2020

Ukraine's National Recovery Plan. National Recovery Council July 2022.

Urban Recovery Framework. UN Habitat. Policy Brief March 2022.

Declaration of principles to promote international solidarity and cooperation to preserve World Heritage. UNESCO 2019.

The editorial board expresses special thanks to the organizations that participated in the “Future Images for Ukraine” project:

Редколегія висловлює окрему подяку організаціям, які взяли участь в проєкті “Образи майбутнього України»:

FÄRGFABRIKEN

ArkDes

The project was co-organized by Architects Sweden and the National Union of Architects of Ukraine 2022-2023

Співорганізаторами проєкту виступили “Шведські архітектори” (Architects Sweden) та Національна спілка архітекторів України 2022-2023.

Architects Sweden

HCAU

The project Future Images for Ukraine became possible thanks to a major funding from the Swedish Institute.

Проект Образи майбутнього України отримав значне фінансування від Шведського інституту.

